

Természetes és telepített gyepek állattartó képessége

Kertész István

Az elmúlt évtizedek gyepgazdálkodási kutatásai közül egyik legfontosabb témát a természetes és telepített legelő állattartó képességét vizsgáltuk az ország különböző részein. Kutatásainkat elsőként a Szikszói Állami Gazdaságnál gyepre alapozott husmarhatartásnál végeztük, majd ezt követően Észak-Magyarország térségében hegyi lejtős területeket bevonva állapítottuk meg a legelő állattartó képességét. A legelő állattartó képességét legeltetési napban fejeztük ki. Munkánkat a Gödöllői Agrártudományi Egyetemen közösen az ország különböző részein, de elsősorban Borsod-Abaúj-Zemplén megyén tulmenően Nógrád és Pest megyében végeztük több mint 20 üzemnél közel 6000 ha gyepterület bevonásával. Az állattartó képesség meghatározásakor mindenkor figyelembe vettük az arányokat, tehát a legelő füterméséhez viszonyítottuk az optimális állatlétszámot. Konkrétan az állattartó képességet úgy határoztuk meg, hogy a legelő fütermését és a legeltetett állatcsoport egynapi zöldfü igényét egymáshoz viszonyítottuk. Nagyon fontosnak tartjuk, hogy a legelő állattartó képességének meghatározásához ismernünk kell az adott gyepterület egész évi zöldfü termésének átlagos és növedékenkénti megoszlását. Tapasztalataink szerint az öntözetlen gyepterületeken négy növedéket alapul véve kedvezőnek mondható, ha a 35-30-15-20 %-os megoszlás körül alakul a termés megoszlása. Az első és a második rotáció fütermésének csaknem azonos alakulása abban az esetben érhető el, ha a legeltetést időben, legkésőbb április elején megkezdjük, így az első rotáció idején a fűvet nem hagyjuk előregedni.

A gyepre alapozott állattartás, de elsősorban a leghosszabb idejű legeltetést kívánó juh- és husmarhatartás gyepre alapozását a mezőgazdasági üzemek, illetve farmerek akkor tudják megbízhatóan tervezni és megvalósítani, ha megismerik a különböző termőhelyi adottságu és eltérő növényállománnyal borított gyepeken a fű növedékenkénti megoszlását és hozamát. Nagyon fontosnak tartottuk a növedékenkénti átlagtermés megállapítását, melynek érdekében terület egységenként 4-6 db mintavételi ketrecet raktunk ki,

biztonságosan rögzítve, hogy a legelőállatok a legkritikusabb szárazságban se tudják az állatok felborítani. Ezen túlmenően a ketrecek alatti növedékmérést 45 napos /regenerációs/ idő után végeztük el minden területi egységen, illetve kísérleti helyen. A továbbiakban a legjellemzőbb 5 gazdaságot emelem ki, melyek közül a telkibányai és szikszói husmarhalegelők viszonylag kedvező ökológiai adottságúak, általában félintenzív művelésű gyepek, ahol a kedvező harmatképződés előnyösen befolyásolta a termés mennyiségét és annak megoszlását. A kísérleti legelők egy része természetes, valamint felújított, illetve telepített gyepek.

A fancsali és baktakéki gyepek újtelepítésűek, illetve felújítottak, dombvidéki husmarhalegelők. A Szikszói Állami Gazdaság felújított félintenzív gyepek nádképuskenyeszes, illetve magyar-rozsnokos vezérnövényű gyeptípus. A Mezőnagymihályi Gazdaság szikes talaju gyepei szikicsenkeszes vezérnövényű, kedvezőtlen vizgazdálkodású kevés termést adó feltétlen legelők közé tartozik. A műtrágyázási kísérletek végzése során több száz kisparcellás és nagyüzemi gyepek kísérletek alkalmával megállapítottuk, hogy a természetes és telepített legelőkön kijuttatott tápanyag hatására a gyepek termése kontrollhoz viszonyítva rendkívül kedvezően alakult. A műtrágyázás hatására bekövetkezett változások leginkább a nitrogén műtrágyák után voltak kedvezőek és 1 kg nitrogén hatóanyag 100-150 kg zöldfü terméstöbbletet adott a kísérletek átlagában. Nógrád és Pest megye kísérleti területeit is figyelembe véve 100 kg zöldfütermés-többlet biztonságosan megtermelhető. A kísérleteinket figyelembe véve egyes területeken indokolt lehet a foszfor és káli műtrágya adagolása is a következő arányokat figyelembe véve NPK 1:38:0,45.

A négy gazdaság fütermékének növedékenkénti megoszlását az 1.sz táblázat tartalmazza két év átlagában.

1.sz. táblázat

Fü-	Szikszó		Fancsal		Baktakék		Telkibánya		Mezőnagymihály		Átlag	
	t/ha	%	t/ha	%	t/ha	%	t/ha	%	t/ha	%	t/ha	%
I.	10,3	34,9	17,6	60,3	8,7	40,7	14,6	41,7	11,5	69,3	12,6	47,8
II.	8,8	29,8	5,6	19,2	5,9	27,6	11,4	32,6	3,8	22,9	6,9	26,2
III.	7,8	26,4	5,2	17,8	5,6	26,2	7,8	22,3	1,3	7,8	5,8	22,1
IV.	2,6	8,9	0,8	2,7	1,2	5,5	1,2	3,4	0,0	0,0	1,6	3,9
Össz.:	29,5	100,0	29,2	100,0	21,3	100,0	35,0	100	16,6	100	26,3	100

Meg kívánom jegyezni, hogy a fütermést 45 naponként mértük a következő dátumok alapján.

I. mérés V.25, II. mérés VII.10, III. mérés VIII.25,
IV. mérés X.5.

Az 1.sz. táblázatot értékelve megállapítható, hogy valamennyi legelőn az első gyepnövedék adta a legnagyobb termést. A késő őszi IV. fűnövedék viszont a legkisebb termést produkálta, ami a valószínűleg megfelelő, tehát ekkor kell a kiegészítő takarmányról vagy legelőről gondoskodni. A szikszói és telkibányai legelők egyenletesen csökkenő fütermést produkáltak és ennek megfelelően még a negyedik növedéknél is lehetett minimális fütermésre számítani. Ugyanakkor a mezőnagy Mihályi és a dombvidéki legelők az évi termésnek jelentős, több mint 50 %-át az első növedék adja. Az is megállapítható azonban, hogy a kritikus szárazságban augusztus hónapban a gyepesek kiszáradnak, a fütermés is lecsökken helyenként annyira, hogy az őszi esőzések hatására, sem képesek regenerálódni.

A vizsgált legelők állattartó képességének meghatározását két év átlagában a 2.sz. táblázat tartalmazza.

2.sz. táblázat

Fűnövedék	Szikszó	Fancsal	Baktakék	Telkibánya	Mezőnagy-Mihály	Az öt hely átlaga
I.	2,9	4,9	2,5	4,1	3,2	3,5
II.	2,5	1,5	1,7	3,2	1,1	2,0
III.	2,2	1,5	1,6	2,2	0,3	1,6
IV.	0,7	0,2	0,3	0,3	0,0	0,3
Évi átlagban	2,1	2,0	1,5	2,4	1,2	1,8

Megjegyzés: Egy rotáció 45 nap.

Egy tehénnek és szaporulatának napi 80 kg zöldfüvet számoltunk.

A 2.sz. táblázatot értékelve megállapítható, hogy különböző ökológiai és talajtani adottságú legelőkön eltérő számú állat tartható el megbízhatóan. A jobb legelők ha-onként 2,1 kifejlett húsmarhát és szaporulatát tudja eltartani, a mostohább körülmények között lévő területek /Baktakék, Mezőnagy Mihály/ 1,2-1,5 hústehén és szaporulata eltartására képesek.

Természetes az a célszerű amennyiben az elsőnövedék egy részét télére szilázs vagy széna formájában betakarítjuk és a harmadik, negyedik növedék esetében kiegészítő takarmányról, illetve legelőkről gondoskodunk. Fontosnak tartjuk, hogy a legelő túlterhelésére ne kerüljön sor, mert amennyiben a hasznos pázsitfűvek kipusztulnak a terület kikopárosodik és elgyomosodik, abban az esetben a felújítás, illetve újratelepítés csak komoly költséggel valósítható meg.

Irodalmi jegyzék

- Kertész I. 1973. Fűtermesztés gazdaságosan. Magyar Mezőgazdaság XXVIII. évf. 31.szám 12-13.p.
- Barcsák Z. - Kertész I. 1986. Gazdaságos gyeptermesztés és hasznosítás. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest 260 p.
- Kertész I. 1987. Ahol gazdaságos a húsmarhatartás. Magyar Mezőgazdaság XXXII.évf. 14. szám 13.p.
- Kertész I. 1987. A gyeptermesztés gazdaságosságát befolyásoló tényezők.
II. Nemzetközi Növénytermesztési Szimpózium, Debrecen-Nádudvar 212.
- Kertész I. - Gulyás T. - Szabó A. 1987. Ésszerű gyepgazdálkodás eredményes marhahústermelés. Vágóállat és hústermelés 1987/4
- Barcsák Z. - Kertész I. 1989. Gyeptermesztés és hasznosítás
Gödöllő, Agrártudományi Egyetem Mezőgazdaságtudományi Kar
Jegyzet 242 p.
- Kertész I. 1992. Legeltetéses állattartás. Tudományos és termelési tanácskozás előadásai, Debrecen 233-240 p.
- Szerző: Dr.Kertész István címzetes egyetemi docens
vállalati biztos
Szikszói Állami Gazdaság
3800.Szikszó, Bethlen G.u.l.

Összefoglalás

Az elmúlt évtizedek gyepgazdálkodási kutatásai közül egyik legfontosabb témát "a gyepok állattartó képességét" vizsgáltuk az ország különböző részein. A kutatásainkat elsőként a Szikszói Állami Gazdaságban gyepre alapított húsmarhatartásnál végeztük, majd ezt követően Észak-Magyarország térségében, hegyi lejtős területeket bevonva állapítottuk meg a legelők állattartó képességét.

Munkánkat a Gödöllői Agrártudományi Egyetemen közösen az ország különböző részein, de elsősorban Borsod-Abaúj-Zemplén megyén túlmenően Nógrád és Pest megyében végeztük több mint 20 üzemenél közel 6000 ha gyepterület bevonásával.

Kutatásainkban a legelő állattartó képességét legeltetési napokban fejeztük ki. Az állattartó képesség meghatározásakor figyelembe vettük az arányokat, tehát a legelő fűterméséhez viszonyítottuk az állatok optimális létszámát.

A vizsgálatokat az egész legeltetési időszakban a zavartalan fűnövekedés elérése céljából szakaszonként mintavételi ketreceket raktunk ki, azokat tökéletesen rögzítettük és 45 napos növekedési idő után végeztük el a próbakaszálást és mérést.

Természetesen a vizsgálatba vont gazdaságok ökológiai és talajtani viszonyai eltérőek voltak, az adatokat rögzítettük a pontos értékelés érdekében.

A kutatás eredményeinek köszönhetően nagy üzemeknek és farmer gazdaságoknak tudunk konkrét javaslatot tenni - a helyszíni szemlét követően - a gyepok állattartó képességére.